

ДОСВІД ПІДГОТОВКИ ВИКЛАДАЧА ІНОЗЕМНИХ МОВ У БРЕМЕНЬСЬКОМУ УНІВЕРСИТЕТІ НІМЕЧЧИНИ

У статті розглядається досвід професійної підготовки викладачів іноземних мов в умовах Бременського університету Німеччини, обґрунтовується можливість застосування кращих педагогічних зразків зарубіжного досвіду в теорію і практику підготовки викладачів іноземних мов вітчизняної вищої школи.

Постановка проблеми в загальному вигляді. У країнах Західної Європи, США та інших високорозвинених країнах світу уряди та громадськість загалом, незважаючи на певні кризи та трансформації, завжди приділяли достатню увагу освіті своїх громадян. Вони донині сприяють створенню умов більш-менш рівного доступу до освіти, для чого існують вагомі причини. По-перше, головна мета освітнього процесу – це залучення до скарбниці загальнолюдських знань і культури формування інтелектуального потенціалу держави та нації. По-друге, державні чиновники та європейська інтелігенція завжди добре усвідомлювали, що освіта, передусім, є ефективним інструментом згладжування (нівелювання соціальних протиріч суспільства). Навіть дещо ефективнішим, ніж політичні інструменти парламентської демократії. По-третє, саме через систему освіти відбувається ефективне перемішування соціальних станів. По четверте, освіта залишається єдиним засобом підвищення соціального статусу суб'єкта... [1, с.34].

Провідним напрямом розвитку педагогічної освіти є докорінне оновлення її змісту, зорієнтованого на підвищення якості та гуманізацію процесу підготовки педагогічних працівників, які повинні мати ґрунтовні

професійні знання, вміти поповнювати їх самостійно і бути конкурентоздатними на ринку освітніх послуг.

Нині для педагогічних ВНЗ характерним є перехід від підготовки вчителів, здатних до передачі певних знань і формування найпростіших умінь і навичок, до підготовки педагогів-творців, які здатні забезпечити гармонійний розвиток дитини. Широке впровадження сучасних інформаційних технологій дозволяє педагогам підбирати такий зміст і способи навчання, які були б адекватні індивідуальним рисам тих, кого навчають, відповідали б професійному досвіду, наявній практиці й усвідомленням труднощів у педагогічній діяльності. Від якості професійної підготовки вчителя значною мірою залежить успіх розвитку системи освіти.

Вступ Європи до Болонського процесу зумовив внесення радикальних змін у сферу освіти. Інтеграція в європейський освітній простір привела до зростання попиту на вивчення іноземних мов, що, у свою чергу, зумовило реформування професійної підготовки майбутніх викладачів до висококваліфікованої професійної діяльності. Вивчення, викладання іноземних мов та професійно-педагогічна підготовка викладачів іноземних мов зазнали змін у багатьох європейських країнах згідно з новими вимогами та стандартами мовної політики Ради Європи.

Вступ України до світового освітнього простору зумовлює необхідність проведення детального аналізу її системи освіти та зарубіжного досвіду організації навчання й підготовки педагогічних кадрів [2, с.1].

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Аналіз наукової психолого-педагогічної літератури засвідчив, що вирішенню важливих питань професійного становлення майбутніх учителів сприяють дослідження сучасних науковців: Н.Дем'яненко, О.Дубасенюк, І.Зязюна, В.Лугового, Н.Ничкало, В.Майбороди, О.Пехоти, Н.Протасової; філософські аспекти цього процесу обґрунтовують: В.Андрущенко, В.Бондаренко,

В.Князєв, М.Михальченко, В.Скуратівський; психологічні: І.Бех, Л.Божович, В.Бочелюк, О.Вєтохов, Ю.Власенко, С.Занюк, Г.Костюк, І.Кукуленко-Лук'янець, Р.Немов, Т.Яценко. Висвітленню окремих питань формування готовності педагогів до професійної діяльності присвятили дисертаційні дослідження К.Баханов, І.Богданова, О.Волошенко, І.Гавриш, А.Линенко, О.Савченко.

Проблеми професійної підготовки майбутніх вчителів іноземної мови досліджують російські (Мартінова І.Н.) та вітчизняні (Ніколаєва С.Ю, Гончарова О.А.) дослідниці. Український науковець Крючков Г. працює над питанням аналізу та обґрунтування навчальних планів підготовки бакалавра/магістра з іноземної філології у світлі Болонського процесу тощо.

Незважаючи на активізацію зусиль, спрямованих на вивчення окремих складових професійної підготовки педагога вищої школи, комплексне порівняльно-педагогічне дослідження теоретичних основ підготовки майбутнього вчителя іноземної мови в університетах Німеччини ще не здійснено. Аналіз наукових праць та дисертацій з теми дослідження свідчить, що без наукового обґрунтування педагогічних умов формування готовності майбутнього вчителя іноземної мови до професійної діяльності система професійно-педагогічної підготовки викладача вищої школи не відповідає сучасним темпам розвитку національної освіти України та інформаційного суспільства в цілому.

Це зумовлено наявністю певних суперечностей: між зростаючими вимогами суспільства до професіоналізму вчителя іноземної мови та низьким рівнем його прояву в практичній діяльності; між вимогою сучасної школи до забезпечення інноваційної діяльності вчителя іноземної мови та неготовністю останнього до її здійснення та ін. Отже, недостатній рівень теоретичної та методичної розробленості проблеми аналізу німецького педагогічного досвіду стосовно підготовки викладачів

іноземних мов й зумовив вибір теми дослідження: «Досвід підготовки викладача іноземних мов в Бременському університеті Німеччини»

Метою статті є аналіз німецької системи педагогічної підготовки викладачів іноземних мов в умовах Бременського університету.

Постановка завдання - на основі аналізу навчальних планів та наукової літератури обґрунтувати перспективні шляхи адаптації позитивних ідей німецького досвіду в теорію і практику підготовки викладача вітчизняної вищої школи.

Виклад основного матеріалу дослідження. Відповідальність за середню освіту у Федеративній Республіці Німеччина покладається на Міністерства освіти в 16 землях, на які вона поділена. Однак, зусилля спрямовані на забезпечення координації на національному рівні положеннями Конференції Міністрів освіти та культурних зв'язків земель (КМК). Більшість закладів середньої освіти наслідують тристоронню систему організації, в якій учні відвідують *Hauptschule*, *Realschule* чи гімназію (*Gymnasium*) після закінчення початкової школи - *Grundschule*. *Hauptschule* забезпечує студентів загальною освітою, включаючи професійний і технічний компонент, навчання іноземної мови, зазвичай англійської. *Realschule* здійснює більш широку базову освіту, яка також включає вивчення іноземної мови. Деякі учні в реальній школі- *Realschulen* мають додаткову можливість вивчати французьку мову. Більш широкомасштабну освіту надають гімназії - *Gymnasium*, де вивчення двох іноземних мов є обов'язковим. Існує також велика кількість *Gesamtschulen* чи середніх або загальних шкіл (щонайменше одна в кожному північному місті), де також пропонується вивчати одну або дві іноземні мови.

Зупинимося на аналізі практичних здобутків Німеччини в сфері підготовки майбутніх викладачів іноземних мов в умовах Бременського університету, котрий здійснює підготовку викладачів іноземних мов для викладання англійської мови (американський, британський варіант) та культури цих країн. Навчально-виховний процес орієнтований на

впровадження міждисциплінарного підходу та практичної спрямованості у викладанні та вивченні іноземних мов [1, с.8].

Зміст програми в Бременському університеті організований в два етапи:

1) Перший етап початкової підготовки вчителів (Grundstudium): базові знання трьох дисциплін: літературознавства, навчання мови і культурних досліджень, крім того, предмет дидактики і вдосконалення мовної компетенції.

Перший етап початкової підготовки вчителів завершується після 4-х семестрів з проміжним екзаменом.

2) Другий етап початкової підготовки вчителів (Hauptstudium): основні області знання можуть бути обрані серед п'яти «стовпів» для навчання студентів як майбутніх вчителів (культурні дослідження, літературознавство, навчання мови, вдосконалення мовної компетентності і дидактика іноземної мови) тощо. Для того, щоб вийти за рамки традиційної професії викладачів іноземних мов, рекомендуються позакласні заходи. Додаткові кваліфікації в початковій підготовці викладачів та CLIL також є пріоритетними напрямками.

Другий етап початкової підготовки вчителів завершується після 4-5 семестрів з випускним екзаменом.

Структура: Навчальний план, який об'єднує академічне навчання і практичний досвід навчання.

Академічне навчання і практичний досвід навчання об'єднуються через структуру курсу. Теоретичний «стовп» переддипломної дидактичної програми студента останнього курсу спрямований на практичні додатки теорії навчання мови для навчання в аудиторії. Зміст предмета і дидактика доповнюють один одного. Є також два періоди підтвердженої педагогічної практики після проходження курсу переддипломного навчання. [2, с.1].

Досвід міжкультурного і мультикультурного . Періоди навчання за кордоном - обов'язкова частина курсу; не дивлячись на те, що їх тривалість і частота є питанням фінансування і доступності. Ці візити часто залежать від ступеня встановлених зв'язків; наприклад, програми Еразмус/Сократ широко використовуються як програми співпраці з Американськими університетами; також є кооперативна співпраця між Бременськими Французькими Дослідженнями (Bremen French Studies) і IUFM в Калі (Calais). Такі візити в країну господаря пропонують можливості для досвіду міжкультурних і полікультурних середовищ. Стопи Культурних Досліджень і Соціальної Історії до дипломної програми також підвищують рівень усвідомлення культури. Так само програми CLIL і IDEELS обидві ґрунтуються на культурному знанні в навчанні мови. Проте, навчання мов з «перших рук» в багатокультурних контекстах не завжди можливе.

Можливість спостерігати або брати участь в навчанні в більш ніж одній країні .

Спостереження і участь мають місце там, де вони доречні, наближені і відповідні і тому відділення сподівається розвивати більш всебічну практику в цій області. Є проблема щодо розширення викладацької команди, як це може мати місце за кордоном. Там, де можливо, практиканти працюють пліч-о-пліч з колегами викладачами в інших країнах, передбачається, що викладацька команда сформує частину майбутнього наставника.

Знання і розуміння. Навчання інформаційних і комунікаційних технологій (ІКТ) для особистого планування, організації і відкриття ресурсу .

Практикується систематичне використання ІКТ повсюди у навчанні майбутніх викладачів. Зокрема, пропонується ІКТ як додаткова кваліфікація, також як і ІКТ в самонавчанні мови. «Проектування і запровадження баз даних он-лайн» і «Веб-інтерфейси», «Цифрові

медіакомунікації в школі» і «Використання програмного забезпечення» - це основних три одиниці, які забезпечують навчання іноземних мов за допомогою ІКТ. IDEELS (Intercultural Dynamics in European Dimension through Online Simulation - Міжкультурні Динаміки в Європейському вимірі через Оперативне Моделювання) – це програма, що використовується з метою розвитку міжкомунікативних навиків діалогу. Цей аспект використовується не тільки для навчання мови студентів, але і випускників і має достатній потенціал, щоб функціонувати на міжнародному рівні

Навчання в соціальних і культурних значеннях .

Культурні дослідження - один з п'яти стовпів змісту програми для студентів останнього курсу. Міжкультурне навчання - головний елемент в EFL педагогічній програмі і в CLIL додатковій програмі; наприклад одиниця “Навчання мови через культуру і міжкультурну комунікацію”. Додаткові дії включають клуб Університетської культури: “Стерв'ятники Культур”, організація англомовних культурних подій в Бремені. Доступні також Регулярні театральні гуртки. Далі йде “міжкультурне навчання в класі в EFL”. Координати програми TEFL (викладання англійської мови як іноземної) разом з іншими програмами іноземних мов в INFORM (Institute for Foreign Languages Didactics and the Promotion of Multilingualism) - Інститут Дидактики Іноземних Мов і сприяння мультилінгвалізму). Крім того, там включено мультикультурний розвиток навчального плану в поєднанні з французькою мовою, іспанською мовою, і німецькою мовою (як друга/іноземна мова). Раннє навчання мови, культурно різноманітний розвиток програми здійснюються в спільній діяльності з INFORM та Університетом Олденбурга [3, с.4-5].

Таким чином, організація професійної підготовки майбутніх викладачів іноземних мов полягає в:

- оволодінні системою основних базових предметних та практичних знань з мови та методики викладання іноземної мови (мовна компетенція) шляхом відвідання курсу з удосконалення мови;
- оволодінні іншомовною комунікацією в умовах занять з практики мови, на поза-аудиторних заняттях та заходах (мовленнєва компетенція);
- оволодінні знаннями культури країни, мова якої вивчається (соціокультурна компетенція);
- проходженні педагогічної практики під час стажування за кордоном;
- проходженні підготовки з використанням нових засобів навчання (on-line ресурси);
- проведенні самостійної роботи у відкритих мовних лабораторіях (де студенти мають змогу плідно працювати над удосконаленням мовних знань, вмінь і навичок шляхом поєднання викладання свого предмета із системною роботою над самоосвітою).

Студентам також пропонується відвідати курси практики перекладу, педагогічний дискурс, написання есе, консультаційні семінари з мови. За бажанням студенти можуть також взяти участь у міжнародних семінарах і конференціях з методики викладання та навчання іноземних мов. Університет проводить дослідження в освітянській галузі, підтримує програму співробітництва та обміну студентами між навчальними закладами [4].

Висновки. У результаті аналізу наукової літератури ми дійшли такого висновку, що спільною метою фахової освіти майбутніх викладачів вищих навчальних закладів України та інших країн є зрештою

навчально-виховний процес новітніх інформаційно-комунікаційних технологій, проведення практичних стажувань за кордоном та формування досвідченими викладачами установки на постійне вдосконалення професійно-особистісних якостей у майбутніх фахівців. Система педагогічної освіти вищих навчальних закладів України та

Німеччини мають однакову мету – цільова професійно-педагогічна підготовка висококваліфікованого конкурентоспроможного викладача вищої школи, який готовий до постійного розвитку та вдосконалення професійно-педагогічних якостей.

Література:

1. Вища освіта і Болонський процес: Навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. /Дмитриченко М.Ф., Хорошун Б.І., Язвінська О.М., Данчук В.Д. – К.: Знання України, 2006 с. – 440 с. – Бібліогр.: с. 427-439.

2. Кучеренко Н.В. Зарубіжний та вітчизняний досвід підготовки викладача вищої школи до професійної діяльності [Електронний ресурс] / Н.В. Кучеренко. – 8 с. - Режим доступу: http://www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/Pfto/2009_1/files/ped_01_09_Kucherenko.pdf/

3. University of Bremen – Germany [Електронний ресурс]. - 7 с. – Режим доступу: <http://www.lang.soton.ac.uk/profile/casestudies/fullversions/germany.rtf>

4. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.uni-bremen.de/studium